

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice
CEGV Cassiopeia Strakonice

Vážení čtenáři,

vítáme vás u předjarního čísla Kompostu. Potěšujícím faktem je, že z většiny je zaplněno příspěvky našich čtenářů. Březnové číslo je také ve znamení nových článků na pokračování. Na rozdíl od seriálů našich komerčních televizních stanic nejsou ty naše nekonečné a uměle nastavované. Seriál „Ochrana přírody“ vyčerpal stěžejní témata a bude v budoucnu doplňován občasnými příspěvky z oblasti spotřebitelské ekologie. Místo něj se rozběhly tři seriály nové. „Večer s dokumentem“ bude řadou upoutávek na zajímavé filmové dokumenty, které tematicky spadají do oblasti našeho zájmu. Vypracovávanou absolventskou prací je inspirován seriál o významu dešťové vody a jejím možném využití zejména na našich zahradách. Poslední seriálovou novinkou, rovněž s velmi praktickými výstupy, bude několikaměsíční pojednání o permakulturou inspirovaných projektech a zlepšovácích - na zahradách nebo se staršími stavbami.

Foto -jj-

práci zahradních a krajinářských architektů. Doslova přeplněny jsou i ostatní rubriky - Pozvánky, Literární okno, Listovka i Jedlý Kompost. Všem, kteří se brali odvalu, trochu volného času a dali dohromady hodnotné příspěvky pro všechny ostatní, velmi děkujeme. Budeme se těšit, že další číslo bude pokračovat v tomto duchu a kompostovací proces se rozběhne na plné obrátky.

Přejeme příjemné prožití jara a pokud jste fanoušky našich venkovních akcí, určitě sledujte upoutávky, máte se opět na co těšit.

Váš Kompost. -jj-

Z obsahu tohoto čísla:

Globální oteplení - realita, nebo.....	2
Večer s dokumentem 1. - DivoČINY..	2
Stromy běžné a zajímavé? - XXIV.....	3
Důležitost dešťové vody 1. - úvod....	4
Další otrava orla mořského.....	5
Neperme se s přírodou 1. díl.....	5
Veget na pokračování - 25. díl.....	7
Lesní mateřská škola Remízek.....	8
Práce zahradního architekta.....	9
Veverka blízko nás.....	10
Odvrácená tvář olympiády.....	10
„Co vařily naše babičky...“	13
Co věděl můj děda.....	13
Odvěká otázka.....	14
K výročí Bohumila Hrabala.....	16
Sněženky, nebo sedmikrásky?.....	16
Zatoulánci v ohrožení.....	16
Bytostný krajinář Jiří Rejžek.....	17

Ohlédnutí

Globální oteplení – realita, nebo blamáž století?

Když jsem tvořil plakát na únorové Zelené otazníky, trochu jsem přemýšlel nad tím, zda má být mezi těmi dvěma možnostmi čárka. Na první pohled a pro češtináře vcelku jasná věc – pokud se ptáme buď, anebo, čárka tam být musí. Pokud může odpověď na otázku nějakým způsobem vyústit do obou možností, čárka by tam být neměla. Abych se přiznal, nemám v tomto dilematu příliš jasno doted, ale spíše se přikláním k variantě bez čárky, i když jsem čárku do názvu nakonec umístil. Zkusím to vysvětlit trochu polopaticky. Když se sejdou u piva environmentalista, meteorolog, klimatolog a pokročilý konspirační teoretik, nevěstí to nic dobrého. Půjdou si po krku a nikdo z nich nebude moc dobře vědět proč. Kdosi totiž zmátl jejich jazyky. Podobně jako tenkrát u Babylónské věže. Její vypodobnění se dokonce dvakrát objevilo v prezentaci našeho hosta – RNDr. Tomáše Kučery Ph.D., který přijel (samozřejmě obrazně řečeno) zmást i naše jazyky. Čtyři zmiňované profese se spolu jen obtížně domluví proto, že každý z nich nahlíží na jednu a tutéž věc z úplně jiného úhlu pohledu. A to je největší kámen úrazu tématu globálního oteplení.

Z dění okolo sebe pozoruji, že zájem o tuhle oblast je už tak trochu za zenitem. I když by tomu mělo být právě naopak, protože četnost konfrontace s ní bude pravděpodobně stále narůstat. Nezájem je dle mého způsoben pro laika naprostou nepřehledností dat, která je ještě navíc komplikována více či méně úmyslnou dezinterpretací. Globální změna klimatu se dotýká každého z nás, přesto máme jenom pramalou možnost ověřit si správnost a vůbec význam čísel, která se tento fenomén pokoušejí zachytit. Pokud očekáváte nějaké konkrétní závěry, asi vás zklamou. Ony se totiž až tak dobře konkretizovat nedají. Globální změna klimatu je téma natolik složité a mnohvrstevnaté, že jednoznačné vyústění zkrátka nenabízí. Do hry zde vstupují takové faktory, o kterých toho doposud ještě tolik nevíme nebo které pozorujeme příliš krátkou dobu. Některé pro změnu nepozorujeme vůbec, protože to z nějakého důvodu nepovažujeme za nutné.

Co je možné s jistotou říci? Světové klima se otepluje. Neotepluje se všude stejně a pravděpodobně ani ne tak rychle, jak tvrdí některé modely. Současné oteplování je pravděpodobně součástí víceméně pravidelného cyklu. Tato fakta by při povrchním pohledu mohla vést k názoru, že člověk vlastně nemůže nic moc ovlivnit a navíc že ani není proč se našeho pohodlného způsobu života vzdávat, když při porovnání původních průměrných teplot s dnešními vychází poměrně malý rozdíl. Je ale potřeba si uvědomit, že i malá změna globálního klimatu přináší velkou rozkolísanost navazujících meteorologických jevů, které nás přímo ovlivňují a velmi silně ohrožují. Tato rozkolísanost je umocňována na mikroklimatické úrovni negativními změnami zemského povrchu, které vedou např. k prudším výkyvům teplot, úhrnů srážek a které ovlivňují malý vodní koloběh. To platí především pro intravilány měst a obcí, kde je kvůli vysoké zastavěnosti a nedostatečné zeleni tento efekt nejvýraznější. Pravidelné výstupy klimatického panelu (IPCC) jsou velmi rozporuplné a v odstavu několika málo let u některých závěrů i dosti protichůdné. I v rámci ČR je možné pozorovat v horizontu posledních několika desítek let častější meteorologické extrémy. Podíl lidské činnosti na fenoménu globálního oteplení je nezpochybnitelný, přesto je relativní a pro konkrétní teplotní nárůst těžko vyčíslitelný.

To je asi tak vše, co si k tomuto tématu dovoluji napsat. Pro hodnocení besedy můžu použít jen samé superlativy, a to i přesto, že zanechala víc otázek než odpovědí. To by však v žádném případě nemělo vést ke zlehčování situace, se kterou jsme a budeme konfrontováni. -jj-

Foto -vh-

Překopávky

Večer s dokumentem 1.

Nový seriál Kompostu je určený všem, kteří čas od času usedají k obrazovkám svých počítačů, aby spojili svou chvilku relaxace s nabytím nových informací a poučením. Jelikož mám v pomyslné zásobě dokumentů mnoho, budu se snažit vybírat takové, které se svou kvalitou zpracování přibližují

žují hodnotným filmům, jejichž tematika je závažná, ale důležitá, a které svou náplní souvisejí s náplní našeho časopisu. Dokumenty, k nimž zprostředkují odkaz, jsou volně šiřitelné nebo se nacházejí např. v internetovém archivu některé z televizních stanic. Rovněž uvítám tipy čtenářů na další zajímavé počiny, kterými budu moci tuto řadu prodlužovat. Všem, kteří si naleznou hodinu či dvě měsíčně ke zhlédnutí dokumentu z tohoto seriálu, přeji příjemný a poučný zážitek.

DivočINY

Pro start dokumentárního seriálu jsem tento snímek zvolil zcela záměrně. Jednak je to jeden z nejlepších počínů, které jsem za poslední léta viděl, a jednak je to dokument svým způsobem přesahující a poetický. Téma by se na první pohled mohlo zdát již mnohokrát omílané, přesto je víceméně alegorické. Myšlenky a pokládané otázky je možné rozšířit i do ostatních oblastí lidského konání. Pro oblast ochrany přírody je více než vystihující. Těch padesát minut není o souboji dobra a zla, je o našem celkovém přístupu, o snaze ovládnout a o snaze chránit. Dokument vznikl v koprodukcii s Českou televizí. Autorem a režisérem je můj vrstevník Jan Svatoš, který dokončuje magisterské studium na Filmové akademii Miroslava Ondříčka v Písku. Známy je spíše svými snímky z exotických končin (Afropolis, Africa obscura), ale i česká divočina mu jak vidno více než sedla. Popis dokumentu v internetovém archivu ČT nehovoří příliš konkrétně, přesto jej dobře vystihuje: „Staré divočiny nenávratně zmizely. Některé činy je ale nyní vracejí zpět. Dokážeme však žít bok po boku s vlky, medvědy nebo zubry? Dokumentární film *divočINY* přibližuje úsilí lidí, kteří svůj život zasvětili ochraně po generace pronásledovaných tvorů, a zkoumá, jak naše společnost vnímá divočinu jako kulturní fenomén.“ Více už k dokumentu nemá smysl prozrazovat, nechte se překvapit a potěšit. Můžete jej zhlédnout na [této stránce](#) (ve spodní části). -jj-

Foto Jan Svatoš

Stromy běžné a zajímavé? - XXIV.

Cizokrajná odysea pokračuje. Pokusíme se rozlišit zeravy a cypřišky, jejichž sloučení do jednoho „lidového“ druhu je obecným jevem. Cypřišky bývají obecně zařazovány mezi stromy lidově zvané thuje. Přitom rozdíl mezi thujemi (zeravy) a cypřišky je po krátkém pozorování dobře patrný, zvláště pokud svou pozornost soustředíme např. na „válcovité“ šišky zeravů a kulovité šišky cypřišků.

Cypřišek Lawsonův, hřbitov u sv. Václava ve Strakonících, foto -vh-

Cypřišek Lawsonův (*Chamaecyparis lawsoniana*)

Pokud se jedná v případě tohoto cypřišku o vzrostlý strom, který není prořezáván, setkáme se s pěkným kuželovitým habitem. Větvičky bývají v mnoha případech odstínem rozdílné. Svrchu tmavější, ze spodu světlé, někdy až žluté. Jednotlivé články mají zespodu zřetelnou žládku. Zespodu je na větévkách – listech bělavá kresba ve tvaru písmene X. Samčí šištice na konci větviček jsou červené. Samičí modravě zelené. Občas jsou šikmo k zemi postavené. Šišky na rozdíl od zeravu jsou kulovité. V suchu se rozevěrou a podobají se zvláštnímu hlavolamu, který v bokorysu připomíná maltézský kříž. Semínka jsou drobná, spíše okrouhlá na rozdíl od podélných semínek zeravů. Původem je popisovaný druh cypřišku z přímořského pásu států Oregon a Kalifornie v Severní Americe. Dorůstá výšky až 30 m a dožívá se takřka 300-400 let. Na rozdíl od zeravů má raději vlhko, jak od kořenů, tak ze vzduchu. Do Evropy byl dovezen v roce 1854. Do Čech se dostal v roce 1859. Od té doby se hojně rozšířil jako parková dřevina a doplňuje i naše okolí domovů včetně příbytků nejposlednějších, hřbitovů. Snáší i mírné znečištění ovzduší. K jeho vysazování přispívá i to, že je odolný proti sestřihu. O soužití cypřišku a ostatních rostlin, popř. živočichů, platí takřka to samé, co jsem psal o zeravech. Snad jejich přítomnost snáší ptactvo lépe. A nyní, kde zmiňovaný cypřišek Lawsonův najdeme: velmi pěkné jedince nalezneme na strakonickém hřbitově u kostela sv. Václava. Vzrostlý strom je např. u hrobu rodiny Čistotových nebo u hrobu p. Žáka (stará část hřbitova). Drobná výsadba je v ulici Tržní.

Cypřišek nutkajský (*Chamaecyparis nootkatensis*)

Tento druh cypřišku pochází opět ze severozápadní části pobřeží Severní Ameriky. Je stromem vysokým, dorůstajícím až 30 metrů. Je rovněž ve své domovině stromem dlouhověkým, dožívajícím se až 1000 let.

Má rád chladnější a vlhčí klima, ale snáší i chudší půdy. Do Evropy byl dovezen v roce 1853 a do Čech v roce 1863. Na rozdíl od předchozího druhu jsou jeho šišky při vyschnutí více rozevřené, netvořící podobu kříže. Větvičky jsou bez bílých skvrn a pryskyřičná žláзка je velmi slabě patrná nebo chybí. Ve Strakonících se s ním na volném prostranství zřejmě nesetkáme. Nenalezl jsem jej. Určitá šance k výskytu tohoto druhu je v soukromých zahradách.

Cypřišek tupolistý (*Chamaecyparis obtusa*)

Posledním druhem cypřišku, o kterém se zmíním, je cypřišek tupolistý. Původem je tento druh z Japonska a Tchaj-wanu. V místě původu je rozšířen od pahorkatin až do hor. Zde také dosahuje výšky až 65 metrů, ale v našich zeměpisných polohách je podstatně menší. V zemích svého původu patří mezi významné hospodářské dřeviny. Do Evropy byl dovezen v roce 1861 a v Čechách se objevil v roce 1879. V Evropě se jeho význam přesunul do sféry okrasných stromů. Jeho rozlišení od ostatních cypřišků je obtížnější. Záchytným bodem jsou semknuté a nahoře rozevřené delší šupiny větviček s nepatrnou nebo vůbec žádnou žlázkou. Napomůže i zabarvení spojů jednotlivých šupin, které tvoří písmeno Y. Ve Strakonících jsem našel tento strom v jediném, pěkném jedinci při křižovatce ulice Tržní a U Náhonu. Zde je usazen při štítu panelového domu.

Ani určování této skupiny dřevin nebylo jednoduché. Poznatky z knih se různí a četné kultivary stírají mezidruhové rozdíly. Je lépe, když se nad determinací sejde více názorů, a tak jsem se vyjma svých pozorování opřel i o vědomosti Ing. Ondřeje Feita z OŽP MÚ Strakonice, který mně pomohl s určením a na některé exempláře „cypřišovitých“ navedl. **-vh-**

Použitá literatura:

POKORNÝ, Jaromír a kol.: Stromy, Aventinum, 1998

MUSIL, Ivan, HAMERNÍK, Jan: Jehličnaté dřeviny: přehled nahosemenných i výtrusných dřevin, Academia, 2007

SVOBODA, Antonín Marián: Introdukce okrasných jehličnatých dřevin, Academia, 1976

Cypřišek tupolistý, Tržní ul. ve Strakonících, foto -vh-

Důležitost dešťové vody 1. - úvod

V našich zeměpisných podmínkách obvykle vodu vnímáme jako samozřejmost. Domácnosti, které jsou napojeny na veřejné sítě, vlastně většinou řeší jen platby za poskytované služby. Určitě na tom mají podíl média. Protože tam se pouze dozvíme, o kolik se další rok zaplatí více za vodné a stočné. Další časté informace jsou o povodních, přívalových deštích atd.. Povodně jsou následkem různých druhů srážek, ale domněnka, že my lidé za to nemůžeme, není přesná. Nic se neděje jen tak. V současnosti se hojně setkáváme s extrémními přívalovými dešti a často si s nimi nevíme rady. Budují se speciální rezervoáry, hasiči jsou vždy připraveni k zásahu k odčerpání přebytečné vody. Možná bychom se měli zaměřit na samotný vznik těchto srážek. Jaký je přirozený koloběh vody v přírodě?

Malý vodní cyklus je uzavřený cyklus, kdy voda odpařená z pevniny spadne na to samé místo v podobě srážek (podobný princip je i na moři). Situace v urbanizovaném území jde proti tomuto pravidlu. Většina vody dopadající na zastavěné území putuje dešťovou kanalizací do řek a dále pryč z pevniny. Proto ubývá pravidelných menších srážek a nahrazují je období sucha a přívalových dešťů. Také si v letních měsících určitě všimneme, že ve městech bývají teploty vyšší než na vesnicích ve stejné lokalitě. Odpařující se voda v krajině ji totiž celkově ochlazuje, zatímco na zpevněných místech je odpařování téměř znemožněno.

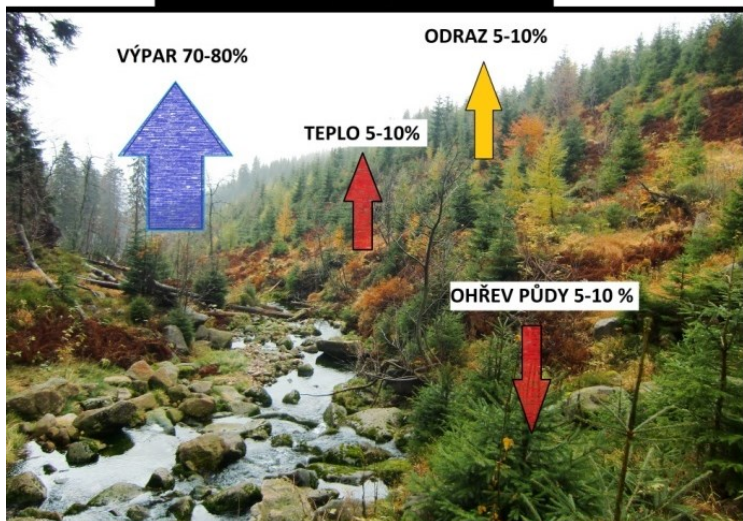
Člověk a povodně

Nejčastěji je dopadající voda odváděna stokovou sítí do toků. Člověk svým nekonečným budováním ničí přírodě blízké hospodaření s dešťovou vodou. Jednoduchým klasickým příkladem může být louka. Protože se zdá jako atraktivní místo, udělají se z ní pozemky pro zástavbu rodinných domů. Jeden z „problémů“ při realizaci je odvod srážek dopadající na zpevněné plochy. Tudiž veškeré svody napojíme do stokové sítě a tím odvedeme vodu mimo lokalitu. Protože tento způsob provozuje většina obyvatel, kteří mají přístup k veřejným sítím, stává se z toho globální problém. Narušujeme tím malý koloběh vody. Navíc příliš zatěžujeme vodní toky místo podpory podzemních vod. Dalším příkladem mohou být zemědělské plochy, které dešťovou vodu nepřijímají. Místo toho ji cíleně odvádějí. Je to dáno nevhodným obděláváním a agrotechnickými postupy. Půda se stává méně propustnou, hrozí eroze, atd.

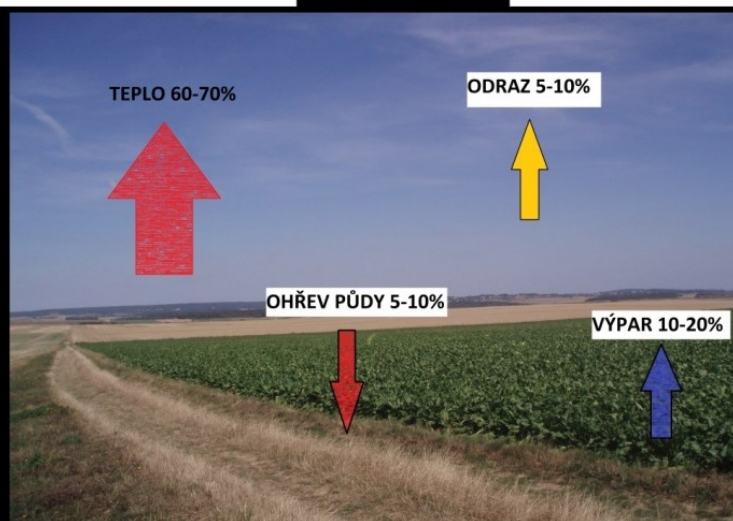
Pravda je, že povodně nejsou žádná mimořádná událost. Jedná se o proces způsobený odchylkou od daného standardu. Povodně tu vždy byly a vždy budou. Na druhé straně snížit toto riziko člověk může. Důležité je zdržování vody v krajině - zasakování v místě spadu a také nezapomenout na funkce rostlin, především stromů.

SLUNEČNÍ
ENERGIE

LESNÍ KRAJINA S DOSTATKEM VODY

ODVODNĚNÉ POLE

Rozdělení sluneční energie ve dvou odlišných krajinách, obr. Iveta Holubová

Hospodaření s dešťovou vodou

V současné době s dešťovou vodou málokdy hospodaříme. Chováme se podle daných pravidel, které splňují lidé kolem nás. Vodu ze střech a dalších zpevněných nepropustných ploch odvádíme rovnou do stokové sítě, která dále putuje do vodního toku.

Objevuje se myšlenka, která uvažuje o lepším hospodaření. Prvotně bychom se měli snažit nechat srážky vsakovat na místě, kde spadnou. Samozřejmě ne vždy je to možné. Musíme mít na paměti fyzikální zákony. Například tam, kde jsou v půdě jíly, nelze očekávat infiltraci vody do zeminy.

Úspěch je už samotné zamýšlení nad lepším hospodařením s dešťovou vodou na našem pozemku. Výběr řešení ovlivňuje především složení půdy, poloha a rozměry parcely. Pak se zvažuje, co je pro dané místo primární.

Využití dešťové vody se dá shrnout do bodů:

- vsakování
- odpařování z volné hladiny
- akumulace pro využití v domácnostech
- akumulace a škrcený odtok
- odvádění stokovou sítí

Nejedná se o převratné novinky. Spíše jde o návrat k známým pravidlům, které fungují. Také je nutné si uvědomit, že zásoby pitné vody nejsou nekonečné. V dalším díle bude probrán **vsak vody do půdy**. *Iveta Holubová*

Další otrava orla mořského karbofuranem - tentokrát v Hořticích u Volyně

Od začátku letošního roku již byli prudkým nervovým jedem karbofuranem úmyslně usmrceni tři kriticky ohrožení orli mořští. Kromě toho toxickou návnadu pozřelo i několik psů. 14. února 2014 byl oznámen nález uhynulého orla mořského v Hořticích u Volyně na Strakonicku. Laboratorní rozbor prokázal otravu karbofuranem - jedem, který je vysoce nebezpečný i pro člověka. Jedná se o látku, která se nesmí od roku 2008 v EU používat, prodávat, ani skladovat. Více o této problematice se dočtete na stránkách www.karbofuran.cz. I když se jedná o velmi závažnou trestnou činnost, nebyl dosud usvědčen ani jediný travič. Přesto, že se nehodí spekulovat o potenciálních vinících, některé podvědomé indicie vedou ke skupinám, jenž si více či méně berou do rukou právo rozhodovat o tom, které druhy volně žijících zvířat jsou pro naši přírodu „užitečné“ a které „škodné“ - vzácné dravce nevyjímaje. Více o nález v Hořticích u Volyně se dočtete [zde](#). *-jj-*

Neperme se s přírodou (porozuměním přírodních principů k využití zdrojů v okolí)

1. díl – Vertikální zahrada

Ve svém životě jsem se potkal s mnoha moudrymi lidmi a mnoha moudrymi myšlenkami. Vždy mám pocit, že to není jenom pro mě a že mám tu přirozenou lidskou genialitu šířit dál, aby jiskra nezapadla a ne-

Klimatická zahrada ze staré stáje, obr. František Langmajer

zahrada není jen horizontální, ale také vertikální. Veškeré vysoké struktury zvětšují a obohacují plochu zahrady. Ty budovy, pro které není využití a nelze je opravit, jsem proto rozhodl zbourat, a to tak, aby zůstaly obvodové stěny do výše 3 metrů (to platilo u větších, jako byla stodola). U těch menších pak ještě stěnu, která brání přístupu slunce, snížit na 1 metr. Poněchané zdivo lehce pokrýt zemí a osít suchomilným rostlinstvem. To bohatě stačí k ochraně zdiva před erozí. Krytinu (pálené tašky), která se sundá při demolici, pak uložit stranou na další upotřebení nebo stavbu zahradních struktur. Krov po rozebrání vytřídit. Ze zachovalejších trámů lze po očištění vyrobit pergolu, dětem prolézačku, zahradní i interiérový nábytek, někdy lze použít i jako stavební prvky při úpravě domu. To horší pak poslouží při stavbě struktur v zahradě nebo jako palivo. Rozebrané zdivo je dobré již při bourání shazovat dovnitř budov, kde bude třeba na stavbu vysokých záhonů. Tam, kde se ubourává stěna na 1m výšky, určitá část sutě musí ale ven (abychom pracovní plochu nezavalili).

Stěny záhonů se zakládají tak, aby za nimi zůstalo 80 cm prostoru ke zdi a výška aby nepřesáhla 80 cm. Chceme si práci ulehčit a kam nedosáhneme, určitě nic pěstovat nebudeme. Výjimkou je pouze případ, kdy na terase u zdi budeme pěstovat vysoké rostliny (vinná réva, slunečnice, kukuřice, tyčkové fazole) a před nimi nižší kulturu. Pak musíme mít záhon širší, abychom se po něm mohli pohybovat, a mít zajištěn vhodný přístup. Opěrnou zídku záhonu stavíme z cihel, tašek, kamene a dřeva z demolice nasucho. Pozor ale na materiál obsahující nátěry, azbest nebo jiné chemické znečištění. Ten musí být odstraněn. Čelní stěna zídky má ubíhat vzad. To umožní osázet i mezery v ní a zvýší její stabilitu.

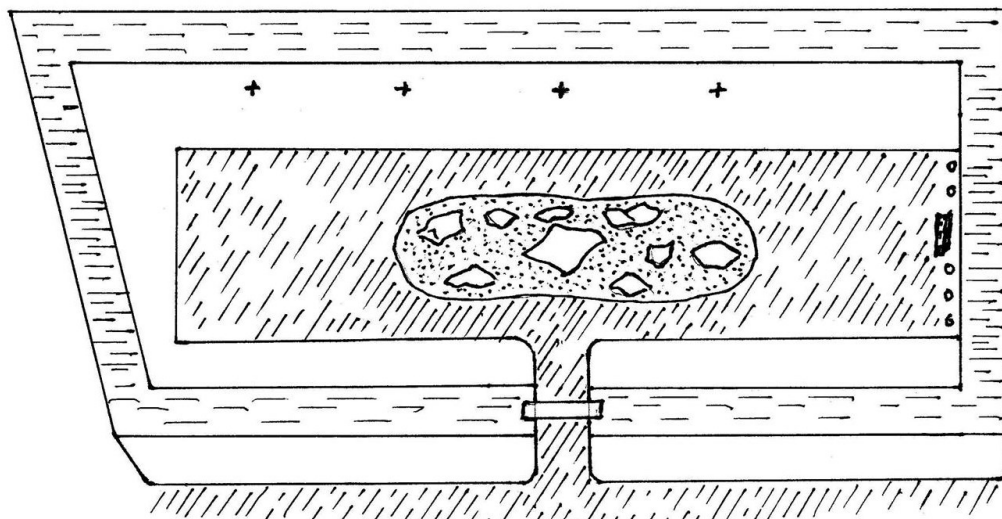
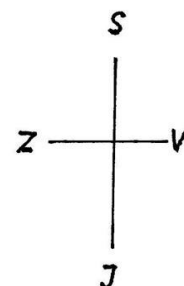
Do záhonu dáme na dno drenáž (rozbité tašky, kámen, cihly – asi 10cm). Pak přijdou rozpadlé části dřeva z krovu, dřevný odpad, větve. Na ně listí a organické zbytky (třeba shnilá sláma nebo seno). Pak lehce prohodit hnojem a zas přidat vrstvu organického odpadu. Navrch se doplní zemina. Záhon se bude dlouho slehávat, a tak je nutno ho navršit o 30 cm výše a ještě někdy i doplnit. Ideální je záhon založit na podzim a silně zamulčovat, aby nevymrzl, a na jaře ho jen do mulče osázet. Takovýto záhon můžeme mít neustále někde nedokončený a vznikne nám tím výborný žrout veškerého organického odpadu z domu i zahrady. Navíc vysoké záhony nám šetří ohýbání při práci na zahradě, drží vlhkost, mění její mikroklima, zvyšují škálu stanovišť na malém prostoru a tudíž její biodiverzitu, zvětšují plochu zahrady a hlavně činí ji oku milou a zajímavou. V tomto případě promění zdevastované hospodářské budovy v oázu klidu za velké úspory nákladů na demolici a odvoz sutě.

Ještě bych rád podotkl, že takovýto vysoký záhon lze vybudovat i z vnější strany budovy nebo uprostřed volné plochy, pokud nám to světelné podmínky a prostor dovolí. Lze tak spotřebovat veškerou stavební suť, která vznikne. V případě budování vysokého záhonu u funkční budovy doporu-

zhasla. Neboť na ni někde toužebně čekají. Snad moje řádky na stránkách Kompostu napomohou někomu z vás najít inspiraci, jak učinit své bytí milé sobě i tomuto světu.

Dnes jeden nápad, o který bych se s vámi rád rozdělil. Protože se už několik let zabývám projektováním permakulturních zahrad, oslovil mě můj známý, abych se přijel podívat na statek, který zakoupil. Prý tam má mnoho budov v dezolátním stavu a neví, co se zahradou. V kurzu u Jaroslava Svobody jsem se dozvěděl, že

- + meruňka vedená po zdi
- o břečtan + přísavník pěticípý (psí víno)
- vysoké záhony na zeleninu
- ▨ štěrková plocha
- ▧ původní zdivo stáje
- ▩ bylinkový pahorek s obeliskem

Nákres půdorysu v měřítku 1:100, obr. František Langmajer

čují provést hydroizolaci.

Zbytky ponechaného zdiva budov nám přináší ochranu před větrem, tvoří sluneční past a tepelný akumulátor chránící choulostivé rostlinky před nočním chladem. Navíc se na jejich plochách může pěstovat něco zajímavého (a to mnohdy z obou stran). Nezanedbatelné je též, že mezi nimi vznikne mnoho klidných zákoutí, kde lze odpočívat. Chrání tedy i naše soukromí.

Tento druh úpravy lze vytvořit v jakkoli velkém prostoru. Třeba i ve výklenku o velikosti jednoho metru. Filozofie je vždy stejná - z minima vytvořit maximum za využití přírodních zákonitostí a znalostí potřeb jednotlivých organismů. V tomto případě se jedná o poměrně rozsáhlý projekt, kde bylo přihlédnuto k zachování kontinuity prostoru ponecháním původního ostění stájových dveří a uzavřeností prostoru. Celkové uspořádání pak přináší pro uživatele nejen čerstvé ovoce, zeleninu a bylinky. Také místo pro posezení, prostor na hraní pro děti a krásný a klidný kout k potěše duše. **František Langmajer**

Veget na pokračování – 25. díl – Prevence srdečně-cévních chorob

Následujících několik dílů seriálu bude věnováno tématu tzv. civilizačních chorob – zejména výživovým faktorům, které je ovlivňují, a pozitivnímu vlivu stravy na rostlinném základě z hlediska jejich prevence.

Srdečně-cévní choroby (zejména infarkt myokardu a mozková mrtvice) jsou s téměř 50 % (viz např. [zde](#)) na prvním místě ve statistikách příčin úmrtí nejen v ČR, ale i v mnoha jiných zemích světa. Dnes již nesporný je fakt, že tato skupina chorob má úzkou souvislost s faktory životního stylu – zejména stravováním. Dalším nesporným faktem je, že vegetariáni a ještě výrazněji vegani mají nižší riziko výskytu chorob z této skupiny. Mnoho studií na významných vzorcích obyvatel dokazuje, že u vegetariánů je toto riziko přibližně o polovinu nižší než u nevegetariánů. Samozřejmě, že v případě těchto chorob do hry vstupují i některé ostatní faktory (kouření, sport...) – po jejich započtení jsou ještě stále vegetariáni ve významné výhodě, a to přibližně 30procentní (jedna z nejnovějších a největších oficiálních studií, která toto dokazuje např. [zde](#)).

Čím je tato významná výhoda způsobena? Když odmyslíme už zmiňovaný příznivější životní styl této skupiny lidí a větší tendence k plánování jídelníčku, hrají nejdůležitější roli potraviny na jedné straně přijímané a na druhé straně odmítané. Dopravným nebo vedlejším efektem jsou další přímé faktory, které úzce souvisejí se způsobem stravování (nadváha, hypertenze, diabetes...). Dohromady tyto symptomy a předpoklady tvoří tzv. metabolický syndrom. Jsou způsobeny zejména nadbytečným energetickým příjmem, kdy dochází k ukládání tukových zásob a vzrůstu hmotnosti.

Pokud se zaměříme na jednotlivé živiny, které mají pro rozvoj kardiovaskulárních chorob **potenciálně škodlivý vliv**, všimněme si jejich převažujícího zastoupení v potravinách živočišného původu. Konkrétně se jedná o tyto:

- **cholesterol** – pouze v potravinách živočišného původu (nejvíce ve vnitřnostech a vejcích)
- **nasycené tuky** – živočišné produkty (zejména maso a mléčné výrobky) a některé tropické oleje (palmový a kokosový)
- **trans-mastné kyseliny** – hydrogenované tuky (dnes převážně v sušenkách, keksech atd.), potraviny připravované fritováním, živočišné produkty (přirozený obsah TMK)

Foto -jj-

- **foláty, vitamin B6 a B12, omega-3 mastné kyseliny, rostlinné steroly a stanoly, kyselina salicylová**

Přebytek potravin první skupiny a nedostatek potravin skupiny druhé má za následek zvýšené riziko vzniku srdečně-cévních chorob. Tento nepoměr se může projevit některými **laboratorně zjiřitelnými hodnotami**:

- **vysoká hladina celkového a LDL cholesterolu, nízká hladina HDL cholesterolu** (nadbytkem nasycených tuků, cholesterolu, trans-mastných kyselin a živočišných bílkovin)

- živočišné bílkoviny

- **oxidativní stresory** (volné radikály) – oxidované tuky (poškozené teplem), hemové železo (z živočišných zdrojů), látky znečišťující životní prostředí
- **rafinované sacharidy** – jednoduché cukry (sladkosti), rafinované obiloviny (výrobky z bílé mouky...)

Druhou skupinou jsou živiny, které mají v tomto směru **potenciálně ochranný vliv**:

- **vláknina** (zejména rozpustná frakce) – snižuje hladinu cholesterolu v krvi, snižuje energetickou hodnotu jídla, zvyšuje pocit nasycení, zpomaluje přestup cukru do krve (oddaluje pocit hladu)
- **nenasycené tuky** – většina tuků rostlinného původu
- **antioxidanty** – vitaminy C a E, karotenoidy a selen
- **fytochemikálie** – ovoce a zelenina (látky dodávající chuť, vůni a barvu)
- **rostlinné bílkoviny** (zejména sójové)

- **vysoká hladina triglyceridů** (nadbytkem nasycených tuků, cholesterolu, rafinovaných sacharidů, alkoholu)
- **vysoká hladina lipoproteinů** (nadbytkem trans-mastných kyselin, zpracovaných a tučných potravin s nízkým obsahem vlákniny)
- **zvýšená hladina C-reaktivního proteinu** (nízkou hladinou hořčíku, nadbytkem zpracovaných potravin)
- **příliš mnoho železa** (vysokým příjmem zejména hemového železa – z živočišných zdrojů)
- **zvýšená hladina celkového homocysteinu** (nedostatkem folátu, vitamínu B6 a B12)

Příznivého zastoupení pozitivně působících potravin na rizikové faktory srdečně-cévních chorob můžeme velmi dobře a snadno dosáhnout jídelníčkem s převahou celých rostlinných potravin. Nejvhodnějšími stravovacími modely z tohoto hlediska jsou ty, které obsahují co největší množství celozrnných obilovin, luštěnin, zeleniny, ovoce, ořechů, semen a kvalitních rostlinných olejů. Naopak konvenční „český“ jídelníček s maximem živočišných produktů, rafinovaných potravin a jídel připravovaných nešetrnými způsoby je pro rozvoj kardiovaskulárních chorob velmi rizikový, což potvrzují i dlouhodobé statistiky.

-jj-

Lesní mateřská škola Remízek

S rostoucím věkem našeho nejmladšího syna jsme si s manželem začali uvědomovat, že ho brzy čeká pomyslný sestup z našeho krásného venkovského domova do města. Žijeme v malebné pošumavské osadě Milčice, patřící k obci Kraselov. Přestože je jen 10 km od Strakonice, nachází se v takřka šumavské nadmořské výšce 600 m. n. m.. Není tu smog (ani ten světelný), hluk, vlastně ani automobilová doprava, protože u naší chalupy cesta končí. Tehdy jsme si uvědomili, že bychom byli sobci, kdybychom neumožnili i ostatním dětem přičichnout k tomuto voňavému kraji, a vlastně i hlupáci, kdybychom vlastní děti vozili každý den na 8 hodin pryč. A tak jsme se rozhodli, že založíme lesní mateřskou školu.

Lesní mateřská škola je zvláštním typem ekoškoly, která v dnešní době většinou funguje jako nezisková organizace, neboť pojem „lesní školka“ není české legislativě známý, prostě neexistuje... Základním znakem takové školky je, že většina programu probíhá „venku za každého počasí“. Raný věk dětí je velmi důležitý pro zdravotní, osobnostní i motorický rozvoj a kontakt s přírodou je v tomto období nezastupitelný. Přiznejme si, že doby, kdy byla příroda všude kolem nás a děti ji mohly využívat ke každodenním hrám, jsou dávno pryč.

Myšlenka lesních mateřských škol má dlouholetou tradici ve Skandinávii. První lesní školka byla založena 1954 v Dánsku. Odtud se tato idea rozšířila do Německa, z Německa před několika lety i k nám do České republiky. Pedagogická koncepce lesních mateřských škol přirozeně rozvíjí dovednosti, znalosti a postoje dítěte hlavně v těchto oblastech: kreativita, hrubá a jemná motorika, rozvoj sebevědomí a sebepojetí, sociální kompetence, znalosti o přírodě a ekologii. Děti se učí celostně, tzn. všemi rovinami vnímání. Prožívají rytmus změn ročních období a přírodních jevů, poznávají své tělesné hranice.

Foto Aneta Ira

Klasické státní školky se často potýkají s vysokým počtem dětí ve třídě (až 28 dětí na jednu učitelku!), není tedy divu, že taková paní učitelka spíše jen hlídá dav dětí, aby se něco nestalo. Lesní mateřské školky a tedy i ta naše si zakládají na malém kolektivu, maximálně 15 dětí + 2 pedagogů. To umožňuje úplně jiný, individuální přístup ke každému dítěti.

Zázemí lesních školek představují nejčastěji maringotky, velké stany nebo jurty. Lesní školka Remízek je v tomto pohledu lehce atypická, neboť máme k dispozici malou útulnou místnost v Kraselově, kde nám dokonce teče teplá voda a splachuje WC. Na lesní školku opravdu nevídaný luxus. Jídlo budeme dovážet z Hoslovic, zdravé, 2 – 3 x týdně vegetariánské, a pokud masité, tak v bio kvalitě. Venku se budeme pohybovat hlavně v remízku nad Kraselovem, podle kterého se naše školka jmenuje, dále máme k dispozici travnatý prostor s malou dřevěnou chatičkou na okraji Milčic a samozřejmě krásné okolní lesy.

Pokud vás náš projekt zaujal, srdečně vás zveme na besedu 12. 3. 2014 do restaurace Baobab ve Strakonících (pořádanou spolu s Ekoporadnou při Šmidingerově knihovně) nebo navštivte webové stránky: www.remizekkraselov.webnode.cz

Aneta Ira

Práce zahradního a krajinářského architekta

Jako absolventka Zahradnické fakulty MZLU v Brně (obor Zahradní a krajinářská architektura) jsem vybrala motto moravského básníka, oblíbeného nejen v Brně:

Modlitba stará – stará!

A dej mi sílu unésti

všechno co změnit nemám sil

Odvahu abych to nač stačím

na tomto světě pozměnil

A také moudrost abych znal

a od sebe to rozeznal

Jan Skácel

Úvodem lze říci, že pokud chce někdo přemýšlet nad prací zahradního a krajinářského architekta (ZAKA), měl by vědět, že je to profese jako každá jiná, ale měla by být i tvůrčí, kdy vytvořené dílo autorovi přináší radost. Ráda bych se rozepsala nad důležitostí evidence dřevin ve městě, systémem ploch, celkově nadřazeným pojmem systémem zeleně neboli generalem zeleně. Systém zeleně je pokus o systematické pojetí zeleně, představuje plochy území, detailněji mozaiku vegetačních prvků, mezi nimiž existují prostorové a funkční vztahy. Generely máme dopravy, vody, průmyslu a také zeleně, atd. Nevím, zda ho má i město Strakonice, ale je to nezbytný nástroj pro rozvoj např. sídla. Pokud uvažujeme nad alternativami rozvoje čehokoliv v sídle, nevyhneme se otázce, co to znamená pro mě. Člo-

věk chce všechno: jezdit autem do centra, rychle tam být bez zácpy, mít čistý vzduch, lipová stromořadí (Kučera), což řeší územní plán. Může se stát, že je to něco za něco, ale když je něčeho příliš málo (např. zeleně) je to stejné, jako by tam nebylo nic (Kučera). Základní otázkou zůstává, zda dokáží zahradní a krajinářští architekti urbanistům, ale hlavně obyvatelům sídla nabízet stejně přitažlivé koncepce pro rozvoj území, jako je jejich zastavění. Odpovědí je, že ne, protože projekty určené pro rozvoj území podle mých zkušeností (ve Strakonici) již zpracovali architekti. A my nemáme, zdá se, argumenty, sílu něco změnit, čas a finance (na lepší grafický program a tedy prezentaci), odvalu a žaludek na konfrontaci s ostatními obory. Předmětem urbanismu zahradních a krajinářských architektů dnes není hledání koncepce pro zastavění, ale hledání koncepce NEZASTAVITELNOSTI SPRÁVNĚ VYBRANÝCH ČÁSTÍ SÍDLA. Jinými slovy: systém zeleně, vystavěný na trvalých ekologických rámcích a podepřený znalostí o citlivých a zranitelných segmentech prostoru (Kučera 2000). Pro občany a pro ZAKA je podporou zákon, ze kterého lze vydedukovat to, že přirozený stav území je zákonem chráněn (Kučera). Mezi zásadní urbanistické koncepce patří např. také návaznost přírodních a krajinných systémů města na volnou krajinu, rekreační a umělecká atraktivita sídel, koncentrace historických a uměleckých dominant. Zahradní a krajinářský architekt pomocí těchto koncepcí by měl prosadit požadavky na rozumnou proporcii nezastavitelných území v urbánní osnově. A např. prosadit krajinnou zeleň do okolí řek v sídle.

Lipové stromořadí v sídle (před odborně provedeným zdravotním řezem v koruně stromů) v Radošovicích, foto Lenka Vamberová

Cílem práce ZAKA je budování systému zeleně (v Evropě vzniká spolupráce urbanisty a ZAKA u brownfields) a schémat sídelní zeleně.

Lipová alej v krajině (po odborně provedeném zdravotním, bezpečnostním a redukčním řezu v koruně) u poutního kostela sv. Anny u Kraselova, foto Lenka Vamberová

Jednotkami systému zeleně jsou plochy zeleně, jednotkami ploch zeleně jsou vegetační prvky. ZAKA provádí před každým návrhem výsadeb tzv. dendrologický průzkum zeleně, jehož cílem je podrobné, kvalitně provedené vyhodnocení a evidence všech vegetačních prvků, návrh pěstebních opatření a vyhodnocení dendrologického potenciálu. Metodika hodnocení dřevin pochází z roku 1970, autorem je prof. Machovec a patřila k ojedinělému počínání v Evropě. Z evidence a vymezením pěstebních opatření lze vyhodnotit dendrologický potenciál, tzn. posouzení prostorové stability (vyhodnocení druhové skladby, hodnoty a stáří). Když si některá obec nechá udělat inventarizaci dřevin a následně návrh výsadeb, jde o projekt, který je evidován v počítači, monitoruje aktuální stav, reaguje na jakoukoliv změnu, jsme schopni nejen se starat o založený vegetační prvek, ale i o jeho údržbu.

Ing. Lenka Vamberová

Veverka blízko nás

Veverka obecná (*Sciurus vulgaris*)

Přemýšlel jsem nad dalším ze zvířátek žijících blízko nás. Původně jsem měl vybraného jiného „atraktivního“ tvora. Ale po krátké úvaze jsem opustil rozsáhlou říši šestinožců a blanitých polétavců a přešel na něco pro lidi bližšího, hebčího a na pohled milejšího. I když povrchní pohled může někdy klamat.

Snad každý, kdo se trochu kouká okolo sebe, si všiml hbitého savce s dlouhým huňatým ocáskem, jak rejdí po kmeni stromu a pozoruje lid pod svým hájemstvím. Jedná se o veverku obecnou (*Sciurus vulgaris*), která bývá častým hostem našich nepříliš zkulturněných a zrevitalizovaných hájů, parků a zahrad. Zde se cítí doma, obklopena svými žaludy, ořechy a někdy zbytky svačin nebo záměrným krmením. Vyhovují jí místa, kde se může schovat v dutině, husté koruně, opuštěném hnízdě či přebujelém křoví. Zde může v klidu vyvést svá mláďata, kterých je od 3 do 4. Snad k 35-40 denní březosti je dobré dodat, že veverka se dožívá nejvýše 5-6 let. A tak, pokud se v mládí její nedospělostí porazí rodný strom, z vrhu přežije 1 mládě, těžko očekávat, že se v daném místě budou veverky vyskytovat. K nehojnému výskytu také částečně přispívá, že veverky si konkurují a rády si své teritorium brání. Teritorium to může být poměrně velké, protože veverka se pohybuje na ploše 10-50 ha.

Snad každým rokem pozoruji honičku veverek na strakonickém Podskalí. Často bývá zřejmě součástí samčího klání, ale navzájem se prohánějí veverky rezavé i tmavé formy. Jejich pohyb je v tomto stavu velmi hbitý, takže nepozorující chodec může být překvapen nenadálým prskáním, škrábáním drápků po kmeni, spadem kousků kůry a větviček. Mnohdy se veverky v tomto reji zapomenou, pak je chvíle pro trpělivého pozorovatele s připraveným fotoaparátem. K barevným formám veverek je nutno říci, že se tmavá často spojuje se severnějším výskytem nebo žitím ve vyšších nadmořských výškách a rezavá s výskytem jižním nebo nížinným. Oku příjemné veverky mohou být však i predátory. Ptačí budka s nechráněným vletovým otvorem a osazena vajíčky se stává vítaným krmítkem pro tohoto drobného savce. Ale spíše jsem viděl jiné predátory než zmiňované veverky. Sama veverka má své lovce. Je jím třeba kuna. Z pozorování honiček obou těchto tvorů, i v korunách stromů, bych mohl říci, že veverka je před kunou rychlejší. Ale kuna má zase tu výhodu, že je tichá a dovede se výborně plížit a veverku překvapit. Jiným často přehlíženým negativem je, že krásná veverka si nosí ve svém kožichu zvířátka, nad kterými by zaplesalo srdce každého členu-zpytce. A ta asi veverce také řádně ztrpčují její zdánlivě bezstarostný život.

Veverka obecná na Podskalí ve Strakonících, foto -vh-

Ale celkově veverka z našeho města mizí i bez ohledu na zmiňované ztrpčovatele. Její pokles je všeobecně zaznamenáván od 80. let minulého století. U nás někdy bývá k vidění v Rennerových sadech, ale dnes již spíše vzácně. Kdysi jsme společně s OŽP MÚ Strakonice uvažovali o zřízení visuté lávky vedoucí z korun stromů nad vozovku Radomyšlské ulice (ano, i to se dělá), aby veverky z Rennerových sadů mohly přebíhat do parku u nemocnice. Často totiž končily pod koly aut. Snad i proto, že veverka je převážně aktivní v ranních nebo podvečerních hodinách a světla aut ji dokážou oslnit. Bohužel stav veverek zřejmě poklesl i tím, jak se oba parky přizpůsobily našemu pocitu bezpečí. Také proto, abychom podle slov některých našich obyvatel neměli z parku Sherwood a park byl místem přehledným. A tak se celá situace vymáčkla podle nás, lidí. Snad proto sešlo nakonec i z lávky. A tak se za rezavými či černými chlupáči vydejte na Podskalí, Kalvárii, k Blatskému rybníku nebo ke Staré řece. -vh-

Použitá literatura:

ANDĚRA, Miloš: Poznáváme naše savce, Mladá fronta, 1982

Odvracená tvář olympiády

Zimní olympiáda v Soči - to nebylo jenom rádoby naplňování coubertinovského hesla, ale také systematická likvidace toulavých psů nebo bezdůvodné zatčení nepohodlného ekologického aktivisty. Tisíce psů bylo v Soči odstraňováno pro tento účel najatou firmou. O způsobu, jakým to bylo prováděno, se média raději příliš nezmiňovala. Ekologický aktivista Jevgenij Vitiško byl zatčen krátce před odjezdem do místa konání olympiády. Byl kritikem devastace přírody související s přípravou ZOH a vyjadřoval se také k porušování lidských práv. Nejprve byl odsouzen k 15 dnům vazby (tedy době trvání her), později dostal tři roky natvrdo. Více se dočtete [zde](#) a [zde](#). Z českých olympioniků se proti krutému zacházení se zvířaty v Soči ostře ohradil biatlonista Michal Šlesinger. Kritizoval i krutý odchyt a transport dvou mláďat kosatek, které měly obohatit program tamního delfinária. Více [zde](#) a [zde](#). Kdyby byl pan Coubertin dnes naživu, nejspíše by jenom nevěřičně kroutil hlavou, kam se jeho myšlenka dlouhými léty komercializace olympijských her dostala. -jj-

Pozvánky - březen 2014

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Zelené otazníky – „(Jak) můžeme pomáhat vodě?“

Středa 19. 3., 18:00, restaurace Baobab (nad Zborovem, Bavorova 20, Strakonice).

Proč je voda tak často „zelená“? Je schopná samočištění? Opravdu funguje kořenová čistička? Pro koho je bazén a pro koho zahradní jezírko? Potřebujeme nákladné filtry a chemikálie? Jaký vliv máme na vodu a jak můžeme sami ovlivnit její kvalitu? Problematiku zahradních jezírek v širších souvislostech přiblíží a otázky k jejich stavbě, rekonstrukci a údržbě zodpoví Ing. Martin Hudák.

Kurz zdravého veg(etari)ánského vaření

Úterý 11. 3. - „Pokročilí“ a čtvrtek 13. 3. - „Začátečníci“. Od 18:00, **cvičná kuchyňka ZŠ Povážská** (Nad školou 560).

Stále je možné se hlásit na třetí ročník úspěšných kurzů v nových prostorách. Probíhají 1 x měsíčně do května. „Začátečnické“ lekce jsou určeny pro ty, kteří kurzy v minulých letech nenavštěvovali. Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánské vaření. Hlaste se na jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Beseda k plánovanému otevření lesní mateřské školky Remízek

Středa 12. 3. od 19:00, restaurace Baobab (nad Zborovem, Bavorova 20, Strakonice).

Těšíme se na všechny zájemce o informace k nově vznikající lesní školce v Kraselově u Strakonice - jediné mezi Plzní a ČB. Občerstvení zajištěno, více na: www.remizekkraselov.webnode.cz.

Na měsíc duben připravujeme:

Farmářské trhy Strakonice 2014

Termíny pro tuto sezónu jsou na světě - startujeme 18. dubna na Velký pátek. Farmářské trhy se budou konat celkem ve 13 termínech opět každý druhý pátek - s výjimkou 22. srpna. Jedinou změnou je posun doby konání o hodinu vzad (13 - 17:00). Přehled termínů naleznete [zde](#) nebo se můžete stát našimi fanoušky na [facebookových stránkách trhů](#). -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Výstavka prvních jarních květin

... k určování nejen podle knih, ale i s možností konzultace. Pokračují i další dlouhodobé akce, např. **Nejmilejší knihy**. Novinkou je **možnost půjčování deskových společenských her** (jednak na pobočce, jednak v dětském oddělení hlavní knihovny na hradě).

Přírodovědný výlet k Volyňce

Sobota 1. 3. Sraz ve 12:55 před nádražím ČD, v 13:09 jede vlak **do Strunkovic nad Volyňkou**. Odtud se vydáme **do Svaryšova** a přes vrch **Vlčiny** do Radošovic. Zastavíme se na místě, kde během března opět začne tah žab, a pak pěšinami okolo areálu ČZ k Volyňské. Vhodná je voděvzdorná obuv. Půjde se místy i po nezpevněných cestách.

Hraní na kantely

Neděle 2. 3. další společné **hraní na kantely** (vyrobené při akcích ŠK) **od 18:00 na pobočce Za Parkem**. Koná se ve spolupráci s o. s. Spona. K poslechu nebo i zpěvu zveme také veřejnost.

František Langmajer: Přírodní zahrady jižních Alp

Středa 5. 3. - přednáška o permakultuře podle Seppa Holzera. Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Odpolední čtení na pobočce

Pátek 7. 3. - odpolední čtení na pobočce (i z čtečky)

e-knih, kterou tímto představíme) **mezi 15:00 – 17:00 v půjčovně v Husově ulici**. Akce k „Březnu – měsíci čtenářů“. Přijďte se podělit o hezké úryvky z vašich oblíbených knih a poslechnout si jiné. Vaše čtení není podmínkou, můžete jen posedět a potěšit se, vyměnit si tipy.

Přírodovědná procházka na Radomyšlsko (10 km)

Sobota 15. 3. Sraz v 10:55 před nádražím ČD.

V 11:09 jede vlak do stanice **Radomyšl** zastávka. Odtud se půjde do Strakonice pěšky po zpevněných cestách. **Tentokrát nás doprovodí člen Českomoravské myslivecké jednoty p. Jan Vít, od kterého se dozvíme podrobnosti o možnostech ochrany dravců v krajině.**

Karel Skalický: Strakonické příběhy III.

Úterý 18. 3. - Strakonické příběhy III. Johann Planek und Joseph Schmidinger. Dva strakoničtí národa buditelé první poloviny 19. století v trochu jiném světle. Další vyprávění **regionálního historika Karla Skalického** v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. **Od 18:00 v restauraci Baobab** (Bavorova 20).

Tvořivý podvečer – drobné kynuté pečivo

Čtvrtek 20. 3. na Tvořivý podvečer s p. Blankou Cvrčkovou – drobné kynuté pečivo (zvířátka) k oslavě jara. Materiál a potřeby k předvedení budou připraveny, ale bylo by dobře přinést si i vlastní (běžné kynuté těsto – recept lze vyžádat v knihovně). **V 17:00 – 19:00 hod. na pobočce ŠK** v Husově ul. 380 (lze přijít kdykoliv mezi 17:00 a 19:00, třeba jen na podívání).

Páteční schůzky kroužku MOPíků

Pro děti od nejtěššího věku, které chtějí spolu s rodiči a dalšími dospělými formou hry poznávat přírodu. Může přijít kdokoliv, i bez dítěte, i nepravidelně, i bez zapojení do vedení schůzky...

Sraz vždy v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO.

7. 3. budeme hledat první kvítky a **můžeme se připojit i ke společnému čtení** na pobočce. **14. 3.** budeme dělat **pokusy s vajíčky** a zdobit je. **21. 3. oslavíme první jarní den** a následující Den vody. **28. 3.** se naučíme **nové jarní básničky** a připravíme si něco dobrého na zub.

Více na www.csop-strakonice.net nebo na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). **-ah-**

Březen měsíc čtenářů - Šmidingerova knihovna zve:

Jak to žije v DDM - DDM se představuje

5. 3. – 31. 3., ŠK, vstupní hala. Ukázka volnočasových aktivit v DDM Strakonice, výstava k 50. výročí existence Domu dětí a mládeže ve Strakonících.

Šumava elektronicky

Úterý 4. 3., 17:00, ŠK, společenský sál.

Regionální šumavskou literaturu v podobě e-knihy a elektronické čtení vůbec vám představí nakladatel Petr Čmerda a spisovatelé Roman Kozák a Jaroslav Pulkrábek.

Čtení sluší každému - knihy, které frčí

Čtvrtek 6. 3., 15:00-17:00, ŠK, studovna.

Nemůžete si vybrat, co číst? Přijďte se inspirovat a poslechnout si ukázky ze zajímavých knižních novinek.

Kurzy počítačové gramotnosti

Úterý 11. 3., Pro začátečníky - Posíláme první e-mail. 9:30 - 11:00 a 13:00 – 14:30, ŠK, studovna. Pro pokročilé - MS Excel. 15:30 - 17:00, ŠK, studovna. Kurzy jsou přednostně pro čtenáře ŠK. Zájemci se musí na kurz přihlašovat osobně, proti vratné kauci 100,- Kč.

Slavné souboje literární i historické

Čtvrtek 13. 3., 17:00, ŠK, společenský sál. Přijďte si připomenout slavné souboje (Tycho Brahe, Mikuláš Dačický, Karel Škréta, Casanova, Puškin, Lermontov) na besedě s historikem, spisovatelem a ředitelem

Tvořivá dílnička pro děti – barevní motýlci.

Čtvrtek 27. 3., 8:00-11:00, ŠK, oddělení pro děti.

Drobné smetí

Regionální server eStrakonice.cz

Tento internetový magazín je dalším dobrovolnickým počinem, který se snaží informovat o regionálních tématech. V únoru zveřejnil např. [vzpomínku](#) na botanika V. Chána (při příležitosti výročí 5 let od jeho úmrtí), [článek](#) o počasí a stromech aj.

Zápisy z výletů

Poslední dva reporty z přírodovědných výletů na Radomyšlsko a do pražské Chuchle naleznete [zde](#) a [zde](#). -jj-

Literární okno

„Co vařily naše babičky a co jsme my zapomněli“

... o tom pro nás napsala strakonická autorka **Helena Vrábková** (nar. 1958) a stejně jako v knížce Dr. Zíbrta z předešlého čísla našeho časopisu se zde probírá kromě jiného i skromná strava pro dny nouze (v tomto případě před výplatou) - jídla z chleba, brambor, vajec, mléka a omastku. To už dnes zase neplatí, protože podražilo jak máslo, tak vejce... Mění se cena potravin i poznatky o jejich zdravotním přínosu. Je zajímavé porovnat stravu našich babiček, popisovanou ve zmíněné knize, s recepty z našeho časopisu. Co se týká financí, můžete se podívat do „Jídelníčku kořínkáře“ (v číslech 7 a 8/2012), kde Honza Juráš vypočítává cenu svých oblíbených jídel a ta vychází velice příznivě. Kromě toho by mohli účastníci jeho kurzů potvrdit, že jim chutná všechno, co se připraví – pro někoho jsou používané suroviny sice nezvyklé, ale když se s nimi umí dobře zacházet, je snadné se na ně naladit a oblíbit si je.

Ale zpátky ke knize paní Heleny Vrábkové. Vyprávění o potravinách a bylinkách je doplněno různými příhodami a vzpomínkami a čtenáři si nad nimi jistě vybavují své vlastní – to jen dotvrzuje, že jídlo je záležitostí i společenskou a velice záleží na tom, jaká atmosféra v domácnosti vládne. O tom se píše i ve vzpomínkovém vyprávění „Živote, díky, aneb, Každý má svého anděla“, která této autorce vyšla zcela nedávno, v roce 2012. Ve fondu Šmidingerovy knihovny jsou i „babské rady“ k léčení „Co věděly naše babičky a co jsme my zapomněli“ a další knihy a články. V rámci Akademie volného času uspořádala ŠK i **besedu, a to v listopadu 2013.**

Ve srovnání s jídly doporučenými zde v Kompostu se paní Vrábková ve svých knihách drží tradičnějších receptů, což je přirozené, protože vzpomíná na konkrétní jídelníček vlastní rodiny. Není divu, že má k němu vřelý vztah, tak jako kdokoliv z nás ke všemu, k čemu nás váže něco hezkého a milého. A stejné je to se zážitky nepříjemnými, že mnozí z nás zažili skoro ty samé. Třeba že jsme si někdy hráli s krotkým zvířetem a polekali se představy, že by mělo být zabito. Komu se to přihodilo, určitě se s autorkou shodne v tom, že by se raději stal vegetariánem. Paní Vrábková o tom píše: „... Já oči toho svého kůzlátka vidím dodnes...“ nebo: „Milovník koček či psů si jistě nedá kotě na másle...“ (z knížky „Co vařily naše babičky...“). Mluví se zde o mláďatech, protože jsou roztomilá a navíc ještě ani nestačila užít života. Je pravda, že naše babičky vařily maso a další živočišné produkty běžně, ale měly je většinou z vlastního hospodářství, a ne z velkochovů. Kromě toho se jedlo střídmě a všechno, co přišlo na stůl, bylo pokládáno za vzácný dar. Jak by také ne, když děti vídaly rostliny i zvířata růst, pomáhaly při péči o ně a slýchaly ponaučení, jak se při tom k nim chovat... -ah-

Chalupa... babička... prázdniny... foto -ah-

Co věděl můj děda

Až do mých třinácti let jsme s rodiči a bratrem jezdili k babičce a dědovi do venkovské chalupy a moc ráda na to vzpomínám. Na volnost v krajině bez rušných silnic, na všelijaké podivuhodné vůně, na výbornou chuť těch nejobyčejnějších jídel... A také na pocit užitečného zapojení do vše-

ho, co se tam odehrávalo. Rodiče ve městě to měli těžší, vtáhnout nás do děje, zatímco s babičkou a dědou za humny všechno přicházelo jakoby samo od sebe – hrabání sena, skládání polínek, krmení slepic... Když jsem byla už starší, hodně povinností jsem si vymínila sama pro sebe. Kuřata mi beze strachu zobala z ruky a měla jsem mezi nimi své oblíbené kohoutky, z nichž ten nejbarevnější se jmenoval vždycky Pepík. Smutné bylo, že je čekal jen krátký, byť jinak opravdu příjemný život.

Děda mi o tom řekl, že všechna mláďata by se nám nepovedlo ani prodat, ani uživit, a tak je to i v jiných domácnostech. Množit se můžou jen někteří, pro ostatní je v hospodářství stejně jako v přírodě málo místa a potravy. Odvolával se na přírodu, protože na to jsem slyšela. Vysvětlil mi, že liška nebo kuna je při lovu rychlá, a stejně tak se choval při zabíjení kuřat on. Naučil mě škubat a kuchat, využil mojí zvědavosti a vždycky podrobně popisoval všechny orgány chudáka zabitého Pepíka a jejich podivuhodné funkce, vlastně tím kohoutka chválil, jak byl zdravý a silný. Nejdůležitější na tom bylo to, že nechyběl smutek a úcta. Žádné řeči, že zvířata jsou tu od toho, že už jsem přece veliká a rozumná... a podobně. Jen vysvětlení, že maso nutně potřebujeme k životu (protože se v té době tak všeobecně soudilo), lítost nad těmi, kdo nám slouží k jídlu, a velký důraz na šetrné zacházení s nimi.

V nedalekém kravíně žily krásné okaté stračeny, na které jsme se chodívali dívat. Jejich bydlení nám připadalo docela pěkné - bylo prostorné a vzdušné, čisté, s výběhy. Krávy se chovaly klidně a přátelsky, nechávaly se od nás drbat mezi očima a zvědavě se o nás zajímaly. Už nemusely tahat vozy a pluh jako za starých časů, ani trpět hladem. Že se jim příliš brzy berou telata, že do výběhu chodí asi jen některé z nich, že je jejich život jednotvárný a nepřírozený, atd., o tom se nemluvilo a asi ani nepřemýšlelo. Lidé byli tehdy zvyklí od dětství až do vysokého věku tvrdě pracovat a žít ve velice skromných podmínkách, takže byli toho názoru, že domácí zvířata si svoje příbytky a péči také musí nějak „vysloužit“ a že jim lze pohodlí a dostatek spíše závidět, než je litovat.

Nad dědovými květinami (z rodinného archivu)

mysli. Neříkám, že se mi díky tomu ta smutná knížka zalíbila... Vrátila jsem ji do knihovny a už nikdy jsem ji nechtěla vzít do ruky. Ale už jsem se také na Jodyho maminku nezlobila, jen mi to bylo líto. Přece to snad šlo nějak udělat, postavit třeba ještě vyšší plot, něco zkrátka vymyslet tak, aby to vyšlo dobře pro všechny, říkala jsem si. Nechtěla jsem připustit, že to asi opravdu nešlo, že Jodymu bylo teprve třináct, musel pracovat za nemocného tatínka a nemohl se současně starat o hospodářství a ještě zařizovat něco dalšího.

Ten příběh byl zkrátka až příliš ze života. Byly tam i jiné ošklivé scény a bylo toho na mě moc. Radši jsem si vymýšlela příběhy po svém a představovala jsem si, že přišel někdo ze sousedů a Jodymu pomohl. Nebo jsem si vybírala takové knížky, kde se dobré úmysly setkaly s úspěchem. Třeba se mi líbilo, jak dědeček televizního (i knižního) hrdiny **Sebastiána** věřil svému vnoučkovi, že odnaučí toulavou fenku Bellu krást v domácnostech. Přesvědčil o tom rozlobené sousedy, vyřezal figurku ze dřeva a pověsil nad dveře jako znamení, zkrátka to všechno zařídil a opravdu to pomohlo. Bella se začala krmit u nich, zůstala jí volnost, ale přitom už z toho nikdo neměl škodu. Paní **Cécile Aubryová** to krásně vyprávěla v knížce i osobně na obrazovce a my děti jsme si libovaly, že takhle nějak to má být. Nebo když jsme četly **Babičku Boženy Němcové**, asi všechny nás zaujala věta o jejím domácím hospodaření, protože nám to připomínalo i naše babičky (a dědečky): „*Babičku měla všechna ta zvířátka tak velmi ráda, a ona je. Bůh chraň, aby viděla, že kdo týrá zbytečně, i kdyby to bylo červíčka bývalo...*“

Myslím, že můj děda, kdyby žil ještě dnes, by už kravíny a další podobná zařízení za nic dobrého nepokládal. A ani by si nemyslel, že je to nutné zlo, s kterým se musíme smířit. Byl zvědavý, a tak by se během let jistě dopátral, jak to v současných velkochovech chodí a že by se těžko daly nějakými změnami napravit. Zůstal by u produktů z domácího hospodářství a navíc by se asi dal i do vymýšlení alternativ. Radil by se u plotny s babičkou, která byla výborná kuchařka. „Šusterku“ z brambor a mouky by vařili pořád stejně, mrkvovou polívku „francouzačku“ taky, ale do „blbounů“ by místo tvarohu dávali jáhly a k čočce chléb a zeleninu... A zase bychom se sešli u stolu, nabírali si z jedné mísy a povídali si o životě, jako tenkrát... **-ah-**

Odvěká otázka

Předjaří je hezké období a asi všichni se na něj každý rok těšíme, ale je spojeno i s tísní a nepokojem – hlavně proto, že dlouhá zima ubírá sílu a smutné pořekadlo „Marec, poberaj sa, starec“, je v dnešní době

zrovna tak pravdivé jako kdysi dávno. Dříve si to ale lidé určitě mnohem více uvědomovali, protože střídání ročních dob pro ně bylo něčím docela jiným než jen kulisou za okny bytů a aut. A i tu nesmlouvavou černou paní s kosou potkávali osobně, tváří v tvář... V moderní době se většinou snažíme dělat, jako by ani nebyla, nebo zase ji stavíme na oči až příliš, bez pokory před jejím majestátem, snad aby vynikla jakási naše sebejistota a přesvědčení, jak to máme všechno pod kontrolou. Pak najednou stačí potkat na silnici někoho, kdo si chtěl pro sebe ušetřit pár minut, a všechno je jinak... Ale my se nedáme a hledáme viníky, třeba stromy při krajnicích, no a už jsme zase u trpké příchuti předjarních měsíců, kdy se motorové pily ozývají obzvlášť často. A kdy my, komu je to líto, jsme podezírání z přecitlivělosti, mindráků nebo z předvádění - „To víte, intelektuálové, nic pořádného nikdy nedělali, zato fňukat, to jim jde...“ Asi se někdo takový i najde, ale spíš znám v ochranářských kruzích samé aktivní a pracovitě povahy. Taky kdo jiný by byl ochotný dělat zadarmo údržbu chráněných území a spoustu dalších všestranně náročných dobrovolnických prací. Intelektuálů je nás v naší strakonické základní organizaci tak asi polovina (knihovnice, učitelky...), zatímco ostatní znají fyzickou námahu až moc dobře i ve svém povolání. Tak s tím ta „přecitlivělost“ asi nijak nesouvisí. Mně osobně vedly k ohleduplnému vztahu k přírodě jak obě babičky a děda, tak rodiče – každý z nich s jinou povahou, profesí i osobními zkušenostmi.

Asi nejméně jsem se o tom všem dozvíдалa od tatínka a od dědy, když jsme spolu hospodařili. Co se muselo vytrhnout, aby se rostliny navzájem nedusily, to se vytrhlo. Nemocný strom, pokud by byl doopravdy nebezpečný, by se musel porazit, ale to si nepamatuju, že by na to někdy došlo. Jen pokud nějaká větev rostla do koruny, zkrátala se a ošetřila voskem. Mladí kohoutci se zabili a snědli, tak jak jsem o tom napsala v předchozím článku. Bralo se to vždycky jako vážná věc, nezlehčovalo se to. Když jsem pak četla v dospělejším věku knížky A. V. Friče a jiných cestovatelů o životě přírodních národů, setkala jsem se v nich s tím samým, že se ke zvířatům i rostlinám choval velký respekt. Před lety jsme byli na besedě s indiánským hostem pana Josefa Režného, mluvívalo se hlavně o hudbě, ale i o lovu a o kácení stromů a o vděku za maso a za dřevo, o prosbách a děkování, když se má kvůli nim jiná cítící bytost připravit o život. Byla jsem tehdy moc ráda, že jsme s sebou vzali i děti a že to všechno slyší i od někoho jiného než od nás doma.

Na internetu (viz [zde](#)) jsem před týdnem viděla fotografii, kde rodiče s malými dětmi přihlížejí takovéto podívané: porcování mladé žirafy (k nakrmení dalších zvířat), která se narodila v ZOO a byla vyhodnocena jako přebytečná.

Vlastně zdánlivě něco takového, jako když mi děda podle svého nejlepšího přesvědčení vysvětloval nutnost chovat slepice kvůli vajíčkům a zabít ty, které bychom neuživil. Z mého pohledu to ale není to samé, protože z toho nedělal představení. Sice to netajil a netvářil se přede mnou, že se maso pěstuje někde na poli jako obilí, ale rozhodně se nesnažil to podat jako samozřejmost, na kterou bych si měla zvyknout a brát ji s klidem. Dělo se to za domem u kůlny a nikdo další se tam nemohl se svými dětmi připlést náhodně. Ani to nikdo nefilmoval a nefotil. Vidí-li někdo dravce, který chytil jiného živočicha, jde o přírodní děj a v naučných filmech se takové scény běžně vyskytují. To je ale něco jiného, než kdyby si někdo natáčel na video třeba to, že se musel rozloučit se svým psem a nechat ho uspat – tak mi to aspoň připadá.

Můj děda ani tatka už nežijí a je mi to líto, i když rozum mi jasně říká, že jeden i druhý odešli tiše a smířeně, bez velkého trápení, po dlouhém a bohatě naplněném životě. To jim samozřejmě přeju a je to silnější než stesk po nich, ale sotva bych na to, že už tu nejsou, mohla pomyslet bez vážnosti a úcty. A stejně tak to vnímám, i když jde „jen“ o žirafu, kuře nebo strom. Je to přecitlivělost? Mělo by se to lidem odmalíčka vymlouvat, aby jim to zevšednělo a nebyli jednou pro smích? Nebo aby se uchránili od smutku? Dovedu si představit důvody těch, kdo by přikývli, ale blízké mi takové názory nejsou. A tak jsem na závěr vybrala verše od pana Petra Šulisty, básníka, jehož povoláním byla v minulosti péče o hendikepované občany DOZP v Oseku. Také se s některými z nich setkávám, jezdí občas společně na návštěvu do knihovny, prohlíží si knížky nebo něco vyrábíme. A moc se jim líbí i výstavka větvíček k určování, protože mají, zrovna oni, ke stromům moc pěkný vztah. Vždycky vyprávějí o těch, které vídají u nich v parku nebo tady ve městě, pamatují si je a všímají si, jak se jim daří. Každý z nich je zajímavý jako jednotlivá osobnost, a ne jako spotřební předmět určený k tomu, aby nám nějak posloužil a pak zase, často úplně zbytečně, ustoupil nějakému našemu jinému přání - což v předjaří, kdy se kácí nejvíce, vídáme všude kolem sebe. **-ah-**

Odvěká otázka (ze sbírky „Krajinou předků mých“)

*Život a smrt
život před a po ní
hlavou myšlenky se honí
mezi dvěma břehy
Smrt nemá barvu něhy
Však kdo ví*

*možná jednou poznáme
dosud skryté neznámé
spojení se záhrobím
Majetek a moc
prokletí dnešní doby
neguje pravdu o duši
Psát o smrti se nesluší
Na lásku za hrob přesto mnozí věří*

*magické tajemno neustále čeří
zvědavou touhu člověka
Láska se smrti neleká
neboť jediná je věčná
v pavoučí síti nekonečna*

Petr Šulista

Foto -ah-

K výročí Bohumila Hrabala

Co tak asi napsat k výročí narození Bohumila Hrabala (28. 3. 1914 – 3. 2. 1997), když je vůbec nejkulatější ze všech a když pan Hrabal toho napsal tolik? Hledat vhodný úryvek na ukázkou z jeho díla, to je jako bloudit lesem plným barev a vůní. Člověk obrací stránky a říká si: „A je to, opíšu tenhle odstavec...“ a pak jen tak z nenasytnosti listuje ještě a ještě a zase najde úplně to pravé a tak pořád dál.

Jasně, že okřídlená věta „*Karle, nemuč se a sežer ten salám*“ z povídky „Na zahrádce“ se nám do našeho časopisu zrovna dvakrát nehodí... nebo zase na druhou stranu smutné vyprávění o srnečkovi a myslivcích („**Maminčiny oči**“) by se někomu mohlo jevit jako opačný extrém... ale je toho na výběr tolik, že můžu klidně jít zlatou střední cestou. Tak třeba:

„...Když napadl sníh, kocouři měli utkvělou představu, jak odejdu z baráku, tak odejdu už navždycky, střídalí se, aby mne hlídali, a tak do hospody mne doprovázeli hlubokým sněhem, tři skvrny, které poskakovaly za mnou a spokojeně čekaly, až zase vyjdu, a že půjdeme domů. Cestou domů jsem musel střídavě některého nést a zahřívát mu tlapky. Doma, když celou cestu nadávali, mi to odpustili a stočili jsme se do postele a spali. Bylo trápení, že jeden chtěl na záchod ve dvanáct a druhý v půl druhé, třetí ve tři, tak jsem vstával jako vrátný hotelového hotelu...“

To jsem vybrala ze „**Sešitku nerozlišujících pozorností**“, jen tak namátkou. O kocourech toho pan Hrabal napsal spoustu, i o jiných zvířatech a o přírodě jako takové... Se stejnou pozorností a úctou, jako když vyprávěl o lidech. A to ani nemluvím o jeho krásné češtině a o dalších přednostech jeho knih. I kdyby žádné výročí neměl, stejně bych si našla příležitost o něm do „Literárního okna“ napsat a podělit se s vámi o radost z toho všeho, co si od něj můžeme přečíst. **-ah-**

Sněženky, nebo sedmikrásky?

Když jsem psala do minulého čísla článku o „Broučcích“ a přišla tím uprostřed zimy řeč i na jarní dny, hned jsem si vzpomněla na svoji kamarádku ze západních Čech (taky knihovnici) a na její básně pro děti i pro dospělé, které se mi vždycky moc líbily. Píše je pod jménem Evelína. Vybrala jsem „Tání“ (i když tahle zima byla na sníh chudá) a „Sněženky“ a myslím, že se k povídání o Janu Karafiátovi moc dobře hodí... **-ah-**

Tání

*Kde je sníh? Kde je sníh?
Co ho tady bylo...
Na střeších, na polích,
všude bylo bílo.*

*Copak se s ním jenom stalo,
řekni, babičko...
Všechno nám ho olízalo
mlsné sluníčko.*

Sněženky

*Když slunce v březnu začne hladit lavičky,
babičky
bílé hlavičky
si na nich počítají vrásky.*

*Na většině hrobů místo sněženek
rostou sedmikrásky.*

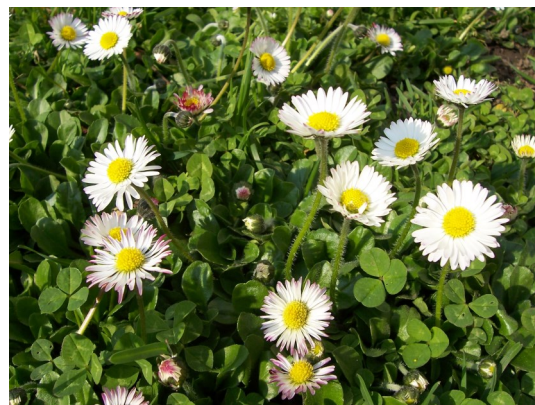

Foto -jj-

Listovka

Zatoulánci v ohrožení

K výzvě z minulého čísla posílám smutný příběh z naší rodiny. Moje dcera se vydala do Krčského lesa v Praze vyvenčit svého největšího kamaráda - Jacka-Russela jménem Kuky. Byl Silvestr 2012, krátce po obědě. Kuky byl, jako obvykle, puštěn z vodítka, aby se proběhl. Ze vzdálenosti asi deseti metrů hodil přímo na něj malý kluk zapálenou petardu... Kuky se tak lekl,

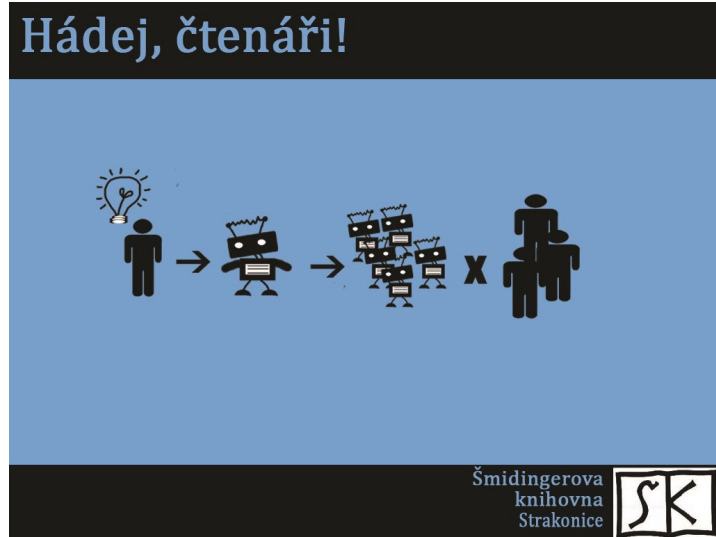
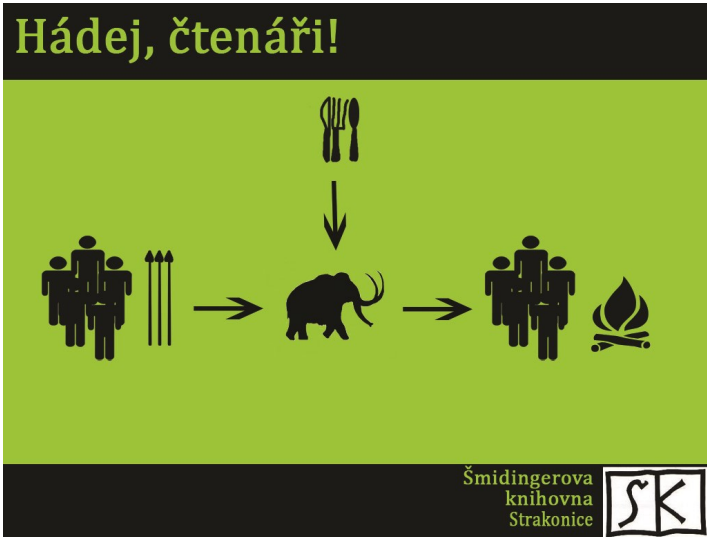

Kuky jako stěně, foto A. Rampichová

že utekl a už se nevrátil. Parta kluků s řehotem utekla taky. I když měl obojek s telefonem i čip, byl týden nezvěstný. Hledali ho v okolí všichni přátelé a známí mé dcery, rozvěsili plakáty s vypsanou tučnou odměnou, a nic. Po týdnu se ozvala paní, že ho našla, ať si pro něj přijedou do Domova důchodců vzdáleného asi deset kilometrů. Když tam dcera přijela, ukázalo se, že jej ten den našla cestou do práce místní uklízečka a že se ho ujala a umístila ve svém kumbálu s košťaty a dalším náčiním... Dcera si ho chtěla vyzvednout a předat jí slíbenou odměnu, když tu se objevila ředitelka Domova a odměnu vymáhala pro sebe slovy, že je Kuky teď „majetkem Domova důchodců“, a paní nálezkyňi (taky důchodkyni) peníze rozhodně nedá. Dcera nevěřila svým očím - peníze se staly důležitější než život a zdraví bytosti jménem Kuky. Musela zavolat svému právní-

kovi, aby byla schopná věc řešit v patřičné občanské autoritě. Kuky byl převezen do zvířecí nemocnice s podezřením na epilepsii, vyvolanou výbuchem petardy, jeho záchvaty se stupňovaly natolik, že byl po poradě s majiteli pejska utracen, aby nemusel dále trpět, neboť léčba selhala. Trápil se celý měsíc... Mám jediné přání. Aby si tento nebo podobný článek přečetli všichni, pro koho jsou petardy a ohňostroje zábavou, provozovanou v tomto již tak smutném světě, avšak na úkor bezmocných tvorů. Zvířatům dal život tentýž dárce života jako lidem. Od zvířat se lišíme jen tím, že jsme svobodní. Svobodu propůjčujeme zlu a tím prokazujeme, že si ji nezasloužíme, nejsme na ni zralí. I když se všichni učíme odpovědnosti, nechápeme, že odpovědnost je jen odpovědí na svobodu. **Alena Rampichová**

Uhádnete, o jakou knihu se jedná?

Zaujala vás naše hádanka? Soutěžte s námi [zde](#) nebo se přijďte podívat do knihovny. Autorkou je Gabriela Nováková.

Bytostný krajinář Jiří Rejžek

Téměř pokaždé, když ve Strakonících stoupám Sokolovskou ulicí k Rennerovým sadům, tak kromě předtuchy někdejších městských hradeb a příkopu vzpomenu na mladého Jiřího Rejžka, jak na prahu druhé světové války na lešení proškrabává figurální sgrafito na fasádě skladiště pzeňského piva. Chudák domek byl před nedávnem necitlivě zateplen, a Rejžkovo rodné město se nepostavilo proti, takže očím chodce již není jeho práce dopřáno, a tak mu zůstává pouze ona bývalá vzpomínka a nebo alespoň letmá představa.

Naštěstí obrazy snad zateplit, myslím, nejdou, jen se po smrti umělce rozutečou po lidech – příbuzných, spřátelených i cizích, po domácnostech, chatách i chalupách, sbírkách soukromých i veřejných, občas se dokonce i někde dlouhodobě schovávají, aby mohly být posléze znovu objeveny. A tak souborné jubilejní výstavy bývají zpravidla nevšedními až svátečními chvílemi, protože všechny ty desítky pláten, kartonů a papírů, které se dlouhá léta neviděly, se spolu zase radostně sejdou. To se v letošním roce podvkrát povede i dílům před pár dny, kdyby nezemřel, stoletého Jiřího Rejžka, významného malíře, grafika a výtvarného pedagoga.

Suše životopisně: Jiří Rejžek (* 16. 2. 1914 Strakonice, + 28. 9. 1986 Strakonice). Po absolvování strakonického gymnázia (1925–1933), kde jej výrazně ovlivnil a nasměroval profesor Václav Polívka, studoval na Českém vysokém učení technickém v Praze (1933–1939), kde byli jeho profesory malíři Oldřich Blažíček a Cyril Bouda. Kresbě i malbě se soukromě rovněž učil ve škole malíře Maxmiliána Boháče a u Williho Nowaka. Po roce 1948 působil jako dlouholetý učitel na strakonickém gymnáziu (1948–1965) a posléze na střední pedagogické škole v Prachaticích (1965–1981). Kromě malby se rovněž věnoval plastice a sgrafitu, ilustrační kresbě a hlavně grafice, a to především litografiím. Rejžek byl především krajinářem. Miloval krajinu, její přírodu i minulost, a své dojmy z ní brilantně zachycoval olejem i kresbou, následně vrhanou především na grafický kámen. Do uměleckého srdce mu kromě rodných Strakoníc a Pootaví vrostla hlavně širší Šumava.

Jiří Rejžek - Kůstrý, olej na sololitu, 1975

První jubilejní výstava „Krajiny mého srdce“, plně připravená rodinou Jiřího Rejžka ve dvou sálech strakonického hradu, byla již započata slavnostní vernisáží dne 7. února a potrvá až do 2. března 2014. Druhá rozsáhlejší „Mračna krajiny“ se uskuteční ve volyňském muzeu od 2. srpna 2014 až do

31. března 2015, přinese reprezentativní výběr Rejžkových krajinářských prací ze sbírek všech jihočeských muzeí a galerií, různých sbírek soukromých i rodinné pozůstalosti. K této výstavě bude rovněž vydán i celobarevný katalog Rejžkovy tvorby Mračna krajiny. **Karel Skalický**

Jedlý Kompost

Zlatá omáčka

Ingredience: cibule, kyselé okurky, lahůdkové droždí, rostlinná smetana, celozrnná hladká mouka, kurkuma, sůl, rostlinný olej

Postup přípravy: Na oleji zpěníme nadrobno pokrájenou cibuli dozlatova. Do cibulového základu rozmícháme několik lžic lahůdkového droždí a celozrnné hladké mouky. Přilijeme sklenici vody a rozmícháme jíšku. Přidáme najemno nastrohané kyselé okurky, kurkumu, osolíme a několik minut povaříme. Přidáme rostlinnou smetanu a necháme přejít varem.

Celozrnný kynutý knedlík

Ingredience: celozrnná hladká mouka, sůl, hnědý cukr, čerstvé droždí, olivový olej

Postup přípravy: cca 400 g mouky smícháme se lžičkou soli, dvěma lžičkami hnědého cukru, polovinou kostky čerstvého droždí a lžící olivového oleje. S asi 250 ml vody důkladně propracujeme v kypré, ale nelepivé těsto. Necháme kynout v teple v míse přikryté utěrkou min. 30 minut, než těsto zdvojnásobí svůj objem. Rozdělíme na 3 - 4 šišky, které necháme ještě 10 - 15 minut dokynout. V osolené vodě vaříme cca 20 minut. Knedlíky často obracíme, aby nepopraskaly. Po vyjmutí z vody ihned krájíme.

Výživná koprovka

Ingredience: kořenová petržel (nebo pastináč), červená čočka, čerstvý nebo sterilovaný kopr, citrón (případně ocet), rostlinné mléko (nebo zeleninový vývar), sůl, pepř, rostlinný olej

Postup přípravy: Smícháme přibližně stejná množství na kostičky pokrájené petržele a červené čočky. Zalijeme rostlinným mlékem nebo zeleninovým vývarem, osolíme a vaříme cca 15 min. do změknutí petržele a čočky. Přibližně v polovině doby přimícháme posekaný kopr a omáčku okyselíme citrónovou šťávou, osolíme a opepříme. Po uvaření přidáme několik lžic rostlinného oleje, rozmixujeme ponorným mixérem a dle potřeby naředíme.

Chlupaté knedlíky

Ingredience: brambory, celozrnná hladká mouka, sůl

Postup přípravy: Polovinu brambor uvaříme vcelku, necháme vychladnout a nastroháme nahrubo. Polovinu syrových brambor nastroháme najemno, dáme do utěrky a vymačkáme co nejvíce vody. Obě části smícháme a osolíme. Těsto dobře propracujeme rukama, tvoříme knedlíky velikosti menších tenisových míčků, které obalíme v mouce a vaříme 10 - 15 minut.

Omáčka na špagety z pečeného lilku

Ingredience: lilek, sušená rajčata, klaso (nebo podobná alternativa masa), slunečnicová semínka, jarní cibulka, česnek, rajský protlak, bazalka, sůl

Postup přípravy: Lilek na několika místech propíchneme vidličkou, potřeme trochou rostlinného oleje a dáme péct při 220 °C na 20 - 30 minut. Necháme trochu vychladnout, oloupeme, nakrájíme na kousky, které ještě rozmačkáme vidličkou. Na suché pánvi opražíme slunečnicová semínka a odložíme stranou k posypání hotového jídla. Na malém množství oleje orestujeme nadrobno nakrájená sušená rajčata, přidáme na kostky pokrájené klaso, nadrobno posekanou jarní cibulku a krátce orestujeme. Přidáme rozmačkaný lilek, několik utřených stroužků česneku, osolíme a ochutíme čerstvou nebo sušenou bazalkou. Přidáme rajský protlak a několik minut povaříme. Podáváme s celozrnnými špagetami a posypeme opraženými slunečnicovými semínky. **-jj-**

Jahodový dort

Vanilkový korpus (1/2 klasického dortu)

Ingredience: 1 šálek rostlinného mléka, 1 lžička jablečného octa (popř. vinného octa nebo citrónové šťávy), 1 a 1/4 šálku polohrubé celozrnné mouky, 2 lžice kukuřičného škrobu, 3/4 lžičky prášku do pečiva, 1/2 lžičky jedlé sody, 1/4 lžičky soli, 1/3 šálku rostlinného oleje, 3/4 šálku hnědého cukru, 2 lžičky vanilkového extraktu, 1/3 mandlového nebo karamelového extraktu

Vanilkový krém

Ingredience: cca 200 g tofu natural, 1 vanilkový pudíng (vyšlehávaný za studena nebo

uvařený a vychladlý), 300 ml rostlinného mléka, 120 g margarínu, 4 lžice cukru moučky, 3 lžice hnědého cukru, 2 lžice javorového sirupu, 2 lžičky vanilkového extraktu, citrónová šťáva dle potřeby

Jahodový krém

Ingredience: 500 g jahod (čerstvých, mražených nebo kompotovaných), 1 vanilkový pudink v prášku, cca 120 g margarínu, cukr moučka dle chuti

Postup přípravy: Korpus - smícháme nejprve rostlinné mléko s octem a poté s ostatními ingrediencemi. Mícháme, dokud těsto není hladké. Pečeme asi 25 min. v troubě předehřáté na 180 °C (v případě dvojnásobného množství, než je uvedené, 50 minut). Vanilkový krém – tofu rozmixujeme s javorovým sirupem, vanilkovým extraktem, citrónovou šťávou a trochou rostlinného mléka do jemné směsi. V jiné míse vyšleháme margarín. Hnědý cukr rozdrtíme na prášek, smícháme s moučkovým cukrem a vyšleháme s margarínem, vychladlým pudingem a rozmixovaným tofu. Jahodový krém – jahody (či jiné ovoce) rozmixujeme na kaši, vmícháme pudingový prášek a na středním ohni vaříme asi minutu. Přikryjeme a necháme vychladnout. Margarín vyndaný z lednice (pokojové teploty) ušleháme s cukrem, po lžících zašleháváme vychladlý pudink.

Jarča Lančová

Dřevorubecká pomazánka

Ingredience: 5 lžic ovsy, 1 cibule, 4 stroužky česneku, 4 lžice lahůdkového sušeného droždí, 2 lžičky plnotučné hořčice, mletý kmín, pepř, petrželová nať, sůl, olej

Postup přípravy: Oves namočíme přes noc, druhý den propláchneme a vaříme 45 min v tlakovém hrnci nebo 1,5 hod v běžném hrnci společně s řasou kombu - 2 cm. Neproplachujeme a nez bavujeme šlemu - lék pro naše střeva. Najemno pokrájíme cibuli zpěníme na olivovém oleji. V polovině smažení přidáme 4 stroužky česneku, sůl a pepř. Jakmile stáhneme z plotny, vmícháme 4 lžice sušeného lahůdkového droždí a na horké pánvi necháme rozpustit. Do hluboké nádoby dáme oves, osmaženou cibulku s droždím, plnotučnou hořčici, mletý kmín, hrst petrželové natě a umixujeme. Pomazánku dle potřeby ředíme teplou vodou nebo olejem.

Iveta Holubová

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO a EU, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba půjčovny pro děti a dospělé)

tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

CEGV Cassiopeia -pt-

Husova 380 (Pobočka ŠK)

tel.: 734 578 561

E-mail: strakonice@cegv-cassiopeia.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody

Strakonice, Zámek 1

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Iveta Holubová, Aneta Ira, František Langmajer, Lenka Vambergová, Alena Rampichová, Jarča Lančová, Karel Skalický

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2014

